

CASTELUL PELEȘ. MUZEUL ȘI COLECȚIILE SALE

PELES CASTLE. THE MUSEUM AND ITS COLLECTIONS

Abstract: The study offers a series of ideas regarding the reference work "Peles Castle. The Museum and its collections", edited by Narcis Dorin Ion, General Director of the Peles National Museum, which presents the history of Peles Castle in Sinaia, the summer residence of the kings of Romania, which was built at the request of King Carol I of Romania (1866 – 1914). The author focuses on the collection of heritage objects in the museum, combines the history of Peles Castle with the description of protocol spaces and more, which are described with many details of construction and decoration.

Keywords: Peles Castle, King Carol I, history, collections, library

O nouă lucrare editată de **Narcis Dorin Ion**, Directorul general al Muzeului Național Peleş, a apărut în anul 2020 și tratează în prima parte istoria castelului sus numit și în a doua parte prezintă cele mai importante camere însoțite de imagini.

Prezentarea istorică a acestui castel este făcută cronologic de autor din care prezentăm câteva aspecte: „Dintre toate palatele și castelele regale, Peleşul este fără îndoială, nu numai cea mai frumoasă construcție, dar și prima reședință pe care regele Carol I și-a construit-o în România.

Castelul este creația primului rege al României, care alături de soția sa, regina Elisabeta și-au impus stilul asupra somptuoasei reședințe de la Sinaia. Așezat la poalele Bucegilor, lângă apa Peleşului, mai sus de Mănăstirea Sinaia, într-un loc sălbatic, dar pitoresc, cu vedere spre masivul Pietra-Arsă, castelul va fi reședința favorită a regelui Carol I și care va supraveghea atent toate lucrările de construcție până în 1914. Principele Carol a vizitat pentru prima dată Sinaia în luna august 1866 și a fost găzduit la mănăstire, construită în 1695 de spătarul Mihail Cantacuzino. După ce i se prezintă crucea și *Evanghelia* să le sărute, la cină este servit cu mămăligă, păstrăvi și pui.

Revine la Sinaia cu soția sa Elisabeta în anul 1871 și este găzduit în chiliile mănăstirii unde s-a simțit foarte bine. Principele fiind atras de aceste locuri s-a hotărât să-și construiască viitoarea reședință. Pentru a realiza planurile mult doritului *chalet*, principele Carol I îl invită la Sinaia în 1872, pe arhitectul german Wilhelm Doderer. Planurile realizate de Doderer vor fi prezentate la Expoziția Universală de la Viena în anul 1873.

Fig. 1 Coperta lucrării Castelul Peleş. Muzeul și colecțiile sale.

La 22 august 1875 s-a pus, în mod solemn, piatra de temelie a castelului Peleş. Dimitrie Ghica, primul efor al Spitalelor Civile din Bucureşti, a dat citire actului de fundaţie, după care mareşalul Curţii, Theodor Văcărescu, a citit actul de construcţie, semnat de perechea princiară şi de cei prezenţi.

La construcţia castelului au lucrat, în 1875, 400 de muncitori, din toate naţionalităţile. Concomitent cu lucrările de la Peleş, s-au pus şi fundaţiile Casei de vânătoare, devenită ulterior **Castelul Foişor**. Nemulţumit de prestaţia arhitectului Doderer, principele a încredinţat execuţia planului lui Lecomte du Noüy, care conducea lucrările de restaurare a bisericii de la Curtea de Argeş. În timpul Războiului de Independenţă lucrările de pe şantierul Peleşului se întrerupt pentru doi ani, fiind reluate la 22 august 1879.

Fig. 2 Vestibulul

Inaugurarea oficială a Castelului Peleş va fi pe 7 octombrie 1883, cu o ceremonie, care începe cu un serviciu divin oficiat de mitropolit, în biserica Mănăstirii Sinaia. A urmat un dejun de gală în sufrageria castelului, la toastul regelui i-a răspuns poetul Vasile Alecsandri: „*Din strămoşi, când un domn sau un boier mare intră în casă nouă, poporul se adună în faţa uşei şi-i urează: să ai atâtea onoruri şi atâtea biruinţe câte grinzi şi câte cărămizi sunt în casă, atâta fericire şi atâta glorie câte grăunţe de nisip sunt în ziduri!*”

Tot Vasile Alecsandri este cel care va compune în 30 august 1883, următorul catren, ce va fi săpat în bronz în *Vestibulul* de onoare al castelului:

„*Eu, Carol, cu al meu popor
Clădit-am într-un gând şi dor
În timp de lupte, al său regat
În timp de pace, al meu palat.*”

Alături se afla expus documentul de inaugurare al castelului, scris pe un pergament cu litere artistice de către însuşi regina Elisabeta. Lucrările au continuat, însă, Peleşul fiind transformat şi amplificat datorită patimii de constructor a regelui Carol I, la forma definitivă ajungându-se abia în 1914. Lucrările efectuate între anii 1893-1914 au fost încredinţate arhitectului Karel Liman (1855-1929), care îşi pune o puternică amprentă asupra stilului castelului.

Castelul a fost înconjurat de un frumos parc, la realizarea căruia au contribuit mai mulţi arhitecţi peisagişti. În jurul castelului s-au realizat şapte serii, în stilul neorenaşterii italiene, bogat împodobite cu statui, coloane şi fântâni. Majoritatea lucrărilor din marmură au fost realizate de sculptorul Raffaello Romanelli din Florenţa. În centrul curţii de onoare se află o fântână din bronz, executată de Paul Stotz din Stuttgart. Întregul parc al castelului a fost prevăzut cu o conductă de apă, pentru irigare, montată în 1898 de firma E. Wolf.

Lucrările de construire a Castelului Peleş au durat aproape patruzeci de ani, forma actuală căpătând-o abia în 1914, într-un stil eclectic, cu elemente specifice neo-

Renașterii germane.

Între anii 1881-1883 s-au executat lucrările de decorație interioară a castelului: zugrăvire, pictură, plafoane sculptate, lambriuri, vitralii. Pictura exterioară a fost începută de August Ziegler în 1881. O parte dintre picturile interioare au fost executate în 1907 de Fritz Elsner, pictorul decorator al Curții regale. În anul 1906, va fi instalat și orologiul din turnul mare al castelului, creație a firmei Meinhardt din München. Carol a păstrat șemineurile doar ca obiecte de decor, încălzirea castelului făcându-se prin calorifere cu aer cald, instalate în 1881, odată cu centrala termică. Pentru a se putea comunica eficient, castelul a fost dotat cu o instalație de sonerie electrică în 1884, unde toate camerele aveau mai multe butoane. Comunicarea cu exteriorul se făcea prin intermediul a trei posturi telefonice, instalate în oct. 1885, având legături cu Gara Sinaia, Oficiul Sinaia și cu Bucureștiul” .

Castelul Peleş a fost prevăzut de la început cu o serie de dotări foarte moderne pentru epoca respectivă. Un exemplu îl constituie plafonul de sticlă al holului de onoare, care este mobil, putând fi acționat de un motor electric. Construcția centralei hidroelectrice este începută în 1883 și finalizată în 1884. Centrala alimentează 8 electromotoare, cu o putere totală de 28 CP, și este considerată ca fiind prima centrală hidroelectrică din România. Este amplasată în fața castelului, la circa 120 m. de castel pe pâraul Peleş. Centrala este echipată cu două turbine Girard cu o putere de 70 CP fiecare, 500 rot/min, care antrenează 2 dinamuri de 40 kw, curent continuu de 120 volți, care sunt destinate iluminatului castelului și alți consumatori. O a treia turbină de numai 4 CP, servește pentru iluminatul drumului. Dintre consumatori de energie electrică oferită de această electrocentrală semnalăm:

- *Aspiratorul central de praf* cu prize la care se branșează furtunile cu dispozitive de aspirație.
- În sala mare de concerte s-a montat o *orgă* prevăzută cu acționare electrică a suflantelor și un *orchestrion electric*.
- În 1911 se montează un plafon glisant din sticlă, acționat de un motor electric de 4 kw.
- Trecerea centralei la tensiune alternativă trifazată s-a făcut abia în anul 1914¹.

Fig. 3 Priza centralei hidroelectrice Peleş

¹ Paul Gheorghiescu și Alexandru Gheorghiescu, *Istoria hidroenergeticii românești*. Vol. 1 1884-1970, Ed. Nouă. București 2021, pag. 2428.

„Peleşul s-a remarcat și prin splendidele decorații interioare. Mobila castelului a fost comandată unor firme din străinătate. Regele Carol și regina Elisabeta au fost mari iubitori de artă, reușind să strângă la Peleş o impresionantă colecție de tablouri, sculpturi, arme, cărți, covoare, servicii de masă, tapiserii etc.

Colecția de tablouri este una dintre cele mai valoroase din Europa, care include lucrările unor mari maeștri ai picturii universale precum: El Greco, Murillo, Velasquez, Tițian, Rembrandt, Rubens, Tintoretto, Van Dyck, Rafael, Bruegel, Correggio etc. Toată această colecție a fost donată de către regele Carol I, prin testamentul său, poporului român.

Reginei Elisabeta i-au plăcut foarte mult serviciile de masă din aur, argint sau argint aurit, precum și serviciile din porțelan din care menționăm Meissen, Rosenthal, la care se adaugă vase de Murano, Boemia și Bavaria. Castelul mai posedă o bogată colecție de tapiserii, covoare (Buhara, Șirvan, Kirman, Mosul), vitralii elvețiene, germane, la care se adaugă armele (peste 4.000 piese europene și orientale).

La Castelul Peleş au avut loc importante evenimente politice, cum a fost Consiliul de Coroană din 3 august 1914, care a decis ca România să își păstreze neutralitatea în războiul mondial, care tocmai începuse. Dar la castel regele Carol I a primit numeroși și importanți oaspeți.

La 1 martie 2007 Castelul Peleş a fost retrocedat regelui Mihai I al României, aflându-se astăzi în administrarea Muzeului Național Peleş, vizitat anual de peste 400.000 turiști².

În partea a doua a lucrării **Narcis Dorin Ion** prezintă colecțiile din diferite locații:

Pe **casa scării de onoare** a fost amenajată galeria de strămoși ai regelui Carol I, compusă din șapte portrete în stil academist.

Pe plafonul **Scării de onoare** se află o pictură intitulată *Știința și Arta*, realizată de Ernst Klimt în 1883.

Holul de Onoare are o înălțime de 16 metri, ridicându-se pe trei niveluri. Scara în spirală, din lemn de nuc, este creația sculptorului român Gheorghe Stănescu.

La primul nivel sunt expuse șapte tapiserii lucrate în manufactura Aubusson din Franța. Holul este acoperit cu un plafon vitrat, mobil, acționat electric. Vitraliile ilustrează stemele județelor din *Vechiul Regat*.

Sala mare de arme este decorată parțial cu lemn de stejar, plafonul din stuc fiind pictat cu însemne heraldice și devize în limba latină ale *Dinastiei de Hohenzollern*.

Colecția de arme și armuri, în mare parte, sunt aduse din străvechiul castel de la Sigmaringen. În **sala armelor de vânătoare** sunt expuse săbii, spade, puști și arbalete de vânătoare.

Cabinetul de lucru al regelui Carol I se remarcă prin sobrietatea decorației, din lemn de nuc și stejar și a mobilierului compus din birou, pupitru și dulap-bibilotecă. Cabinetul de lucru era spațiul destinat audiențelor oficiale acordate zilnic.

Biblioteca este amenajată pe două niveluri. Colecția regală de carte numără 30.000 de volume, dintre care numeroase ediții princeps din diferite domenii: literatură, artă, medicină, religie și istorie. Sala comunică cu etajul I al castelului printr-o scară secretă, mascată de un dulap-bibilotecă.

Sala veche de muzică a fost modificată în anul 1906, când a fost utilizată ca salon literar.

² Castelul Peleş. Muzeul și colecțiile sale, cit. ant. pp. 21, 26, 35

Fig. 4 Sala mare de arme

Fig. 5 Cabinetul de lucru al regelui Carol I

Sala florentină este amenajată ca sală de recepție, între anii 1906-1910. Plafonul casetat, din lemn de tei sculptat și aurit, are în centru o pictură intitulată *Muza Caliope*. Candelabrele și oglinda sunt produse ale atelierelor de la Murano. Această sală în ultima perioadă a servit și ca sufragerie de gală.

Sala coloanelor, are aspectul unei galerii cu coloane ionice și motive decorative, a fost utilizată ca sală de recepție. În perioada 1910-1911 au fost instalate marile oglinzi venețiene, care conferă amplitudine spațiului.

Fig. 6 Sufrageria

Sufrageria se compune din bufetul de lemn de nuc și frasin și o masă extensibilă pentru 36 de persoane. Vitraliile redau scene din viața nobilimii germane a Evului Mediu. Piese de artă decorativă din argint și cristal crează atmosfera specifică de epocă: căni de bere gigant, carafe.

Sala Maură a fost construită după planurile arhitectului francez Charles André Lecomte du Noüy. A servit drept principală sală de recepție și salon de ceai pentru regină și anturajul său.

Fig. 7 Sala mare de muzică

Sala mare de muzică a găzduit seratele muzicale ale reginei Elisabeta. Muzicieni talentați, precum George Enescu, Dumitru Dinicu, s-au numărat printre invitații reginei. Orga, acționată electric prezintă o particularitate deosebită: cele două console sunt dispuse în două săli adiacente, creând astfel posibilitatea de interpretare din ambele spații.

Sala de șah și biliard se remarcă prin sobele decorative din faianță pictată. Masa de biliard este din lemn de nuc și provine din atelierele St. Martin din Paris. Masa din lemn de nuc, cu blatul din marmură neagră are intarsiat o hartă cu *Vechiul Regat*, primită cadou de regele Carol I cu ocazia zilei de 10 mai 1902. În această sală regele Carol I obișnuia să își invite oaspeții la partidele de biliard. Printre invitați la aceste partide de biliard era și Vasile Alecsandri.

Cabinetul de lucru al reginei Elisabeta este un spațiu ce include un salonaș, organizat în turnul cel mic și o bibliotecă pe două nivele, accesibilă printr-o scară în spirală. Mobilierul camerei este format din birou, scaune, fotolii și banchete bogat sculptate din lemn de nuc. Vitrinele înfățișează scene din basme precum *Alba ca Zăpada*.

Fig. 8 Cabinetul de lucru al reginei Elisabeta

Dormitorul regal are un pat din lemn de nuc bogat sculptat. Lângă dormitor se află capela, lambrisată și decorată cu scene religioase, probabil de regina Elisabeta. În dimineața zilei de 27 septembrie 1914 aici va trece în eternitate regele Carol I, sub privirile reginei, care i-a fost alături până la finele vieții.

Apartamentul imperial, destinat oaspeților de rang înalt, cuprinde un salon de primire, camera de lucru, dormitorul, baia, garderoba și camera valetului. Candelabrul baroc, din bronz și cristal de Boemia are la partea superioară o decorație, care figurează o coroană imperială.

Fig. 10 Camera lui Vasile Alecsandri

Dintre apartamentele destinate oaspeților sunt menționate mai multe, printre care semnalăm două: camera lui George Enescu și Vasile Alecsandri. În **camera destinată lui George Enescu** se află bagheta de dirijor, din lemn de abanos și bronz, alături de câteva partituri. Regina Elisabeta a fost o protectoare statornică a lui George Enescu. Colaborarea lor artistică s-a materializat în câteva lieduri și o cantată, compusă de Enescu pe versurile semnate de Carmen Sylva. În anul 1903 Enescu a întemeiat cvartetul Carmen Sylva, care concerta adesea la castel.

Camera destinată lui Vasile Alecsandri, care era considerat cel mai însemnat oaspete al cuplului regal, a găzduit în perioada 1883-1890 pe marele nostru poet Vasile Alecsandri, care a cunoscut-o pe prima suverană a României încă din 1869. În anul 1974, la moartea Mărioarei, poetul i-a trimis un poem cu titlul *Glas de stele*, publicat la scurt timp, la sugestia reginei în revista *Convorbiri literare*.

Poetul a susținut-o și a încurajat-o pe regina Elisabeta, protectoarea sa, căreia i-a dedicat poemele: *Dorul de brazi*, *Ana Doamna*, *După doi seculi*, *O Regină într-o mansardă* și *Balada Peleşului*. În 1885, regele Carol I l-a numit pe Alecsandri ministru plenipotențiar la Legația română din Paris, funcție pe care a deținut-o până la sfârșitul vieții. Poetul a fost un oaspete obișnuit al castelului.

Această lucrare, de mare complexitate, combină istoria Castelului Peleş cu descrierea unor spații de protocol și nu numai, care sunt descrise cu multe detalii de construcție și decorare.

Deosebit de important este și faptul că lucrarea este bogat ilustrată și cu multe informații legate de fiecare imagine.

Este încă un bun privilegiu să mărturisim sincer că autorul **Narcis Dorin Ion** merită toate felicitările pentru această lucrare.

18 octombrie 2021